

ПЕРЕДМОВА

Сучасний релігійний простір України Європи та світу характеризується високим рівнем динаміки, плюралізму та інституційної різноманітності. У цьому контексті глобальний протестантизм посідає особливе місце як одна з найвпливовіших гілок християнства, що сформувалася внаслідок Реформації XVI століття та з того часу пройшла складний шлях історичного розвитку, богословської диференціації та глобальної трансформації. Протестантська традиція не лише стала відповіддю на кризові явища середньовічного церковного устрою, але й виробила власні механізми адаптації до нових історичних, соціальних і культурних викликів, що неодноразово виникали впродовж наступних століть.

Запропонована колективна монографія «Глобальний протестантський рух: динаміка історико-цивілізаційних змін» присвячена комплексному аналізу протестантського феномену в його історично-цивілізаційній генезі та сучасному стані. У центрі уваги проєкту авторського колективу перебувають як класичні етапи формування протестантизму в епоху Реформації, так і подальші процеси його конфесіоналізації, інституалізації та глобалізації, що визначили сучасну багатовимірну структуру протестантського світу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі протестантизму як релігійного, культурного та соціального явища, що вплинуло на формування модерної європейської цивілізації та продовжує відігравати значну роль у сучасних суспільних процесах. Особливої ваги набуває аналіз трансформацій протестантизму в умовах глобалізації, секуляризації, цифровізації та зростання міжрелігійних контактів, які суттєво змінюють як внутрішню структуру протестантських церков, так і їхню суспільну місію.

Метою монографії є всебічне дослідження історичних витоків протестантизму, виявлення основних тенденцій його розвитку, а також аналіз

його трансформацій як реакції на епохальні виклики різних історичних періодів. Авторський колектив прагне показати протестантизм не як статичну систему доктрин, а як живу, динамічну традицію, що постійно адаптується до змін історичного контексту, зберігаючи водночас свою ідентичність, засновану на принципах Реформації.

Особливу увагу у виданні приділено процесам конфесійної диференціації протестантизму, які призвели до формування широкого спектра напрямів — від класичних лютеранських і реформатських церков до баптистських, методистських, п'ятидесятницьких і харизматичних рухів. Така різноманітність розглядається як закономірний результат реалізації принципу свободи совісті, який став одним із ключових чинників розвитку протестантського світу та забезпечив його адаптивність у різних соціокультурних середовищах.

Важливим аспектом дослідження є аналіз взаємодії протестантизму з державою та суспільством у різні історичні епохи, від конфліктів ранньої Реформації з католицькою церквою та монархічними структурами до сучасних моделей партнерства з державними інституціями в умовах демократичних суспільств, коли протестантизм демонструє здатність до переосмислення власної ролі в публічному просторі. У цьому контексті особливої уваги набувають питання свободи совісті, релігійної толерантності та правового регулювання діяльності релігійних організацій.

Окремий блок монографії присвячено розвитку протестантизму в Україні, де він представлений як складова частина загальноєвропейського релігійного процесу, але водночас має власну історичну специфіку. Український протестантизм розглядається у контексті історичних впливів Речі Посполитої, Російської імперії та радянського періоду, а також у світлі сучасного етапу релігійної свободи, що відкрив нові можливості для його інституційного розвитку та інтеграції у світове християнське середовище.

Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що поєднує історичний, богословський, соціологічний та культурологічний

аналіз. Такий підхід через соціологію релігії (саме як рух) дозволяє розглядати протестантизм як складне багатовимірне явище, що не обмежується лише релігійною сферою, але має значний вплив на освіту, культуру, етику, політичну думку та соціальні практики.

Також звернуто увагу на регіональну специфіку розвитку протестантизму, зроблено акцент на методології розвитку протестантської мережі та освіти на прикладі Чернівецької біблійної семінарії через аналіз наукових статей «Буковинського богословського вісника». Авторський колектив висловлює переконання, що дана монографія сприятиме глибшому розумінню протестантизму як важливої складової світової цивілізації, допоможе окреслити основні тенденції його сучасного розвитку та стане корисною для науковців, викладачів, студентів богословських і гуманітарних спеціальностей, а також усіх, хто цікавиться історією релігійних рухів.

Публікація цього видання є також спробою осмислити протестантизм у ширшому контексті глобальних трансформацій сучасності, де релігія продовжує відігравати важливу роль у формуванні ідентичностей, цінностей та соціальних практик. У цьому сенсі монографія розглядає протестантизм не лише як історичне явище, але й як активного учасника сучасного цивілізаційного процесу.

Авторський колектив використав штучний інтелект для систематизації матеріалу як інструмент, а не як джерело.

Сподіваємося, що представлене дослідження стане вагомим внеском у розвиток релігієзнавчих студій та стимулюватиме подальші наукові пошуки у сфері історії та тенденцій розвитку сучасного протестантизму (В. Малик, П. Малик).